

Raamattutyö Tansaniassa

RAPORTTI VUODESTA 2025

Njamwezinkielinen Raamattu

17 KIRJAA TARKISTETTU

Asunkielinen Raamattu

17 KIRJAA TARKISTETTU

Fipankielinen Raamattu

11 KIRJAA TARKISTETTU

Njihankielinen Raamattu

10 KIRJAA TARKISTETTU

YLEISTÄ TANSANIASTA

Tansanian yhdistynyt tasavalta on noin 58,5 miljoonan asukkaan valtio Itä-Afrikassa. Idässä Tansania rajoittuu Intian valtamereseen.

Tansanian väestöstä lukutaitoisia on keskimäärin 77,9 prosenttia. Miesten lukutaitoisuus on korkeammalla tasolla kuin naisten. Koulukielenä ovat swahili ja englanti, ylemmillä asteilla pääosin englanti. Yleensä kielivähemmistöjen keskuudessa lukutaidottomuus on suurempaa kuin valtakielen puhujien parissa.

PIPLiA.voimasanoja

RAAMATUNKÄÄNNÖSTYÖ VÄHEMMISTÖKIELILLE

Perustiedot: Useaan kieliryhmään kuuluvat kirkot ovat pyytäneet Tansanian Pipliaseuralta uusia raamatunkäännöksiä. Näihin kieliryhmiin kuuluvat asun, njamwezin, fipan ja njihan puhujat.

Aiemmin asun, njamwezin ja njihan kielille käännetyt Uudet testamentit on julkaistu 1950- ja 1960- luvuilla ja ovat kieleltään vanhentuneita. Fipan kielelle vuonna 1988 julkaistussa Uudessa testamentissa on puolestaan vaikutteita useasta alueella puhuttavasta kielestä, ja kieliyhteisö on siksi pyytänyt siitä korjatun version.

Suomen Pipliaseura tukee käännoystyötä kaikissa näissä hankkeissa. Käännoystyön asiantuntija Chris Pekka Wilde toimii kääntäjien kouluttajana ja käännösten konsulttina eli lopullisena tarkastajana.

Käännoystyön edetessä tavoitteena on tuottaa myös alkeislukutaitomateriaalia heikkolukutaitoisille, jotka haluavat oppia lukemaan omakielistä Raamattuaan. Uusi raamatunkäännös tukee lukutaitoa, sekä vähemmistökielten ja kulttuurien kehittymistä ja säilymistä.

Raamatunkäännöstyön työmenetelmä: Pipliaseurojen raamatunkäännöstyötä tekevät paikalliset kielenpuhujat, jotka puhuvat kieltä äidinkielenään. Suomen Pipliaseura tekee Yhtyneiden Raamattuseurojen verkostossa käännoystyön konsultointia, arvioi osaltaan hankkeita sekä tukee niitä taloudellisesti. Käännoystyössä noudatetaan menetelmää, jossa kääntäminen jaetaan neljään peräkkäiseen vaiheeseen.

1. Kääntäjä laatii tekstistä raakakäännöksen
2. Tämän jälkeen kääntäjän kollegat tarkistavat raakakäännöksen sisällön ja kieliasun. Näin varmistetaan, että käännöksen kieli vastaa sovittuja käytänteitä ja normeja.
3. Seuraavaksi kielenhuollettua käännöstä testataan valikoidun kommentointiryhmän avulla. Testauksen avulla pyritään varmistamaan, että tavallinen lukija ymmärtää käännöksen.
4. Kun testauksen yhteydessä havaitut ongelmat on korjattu, käännöskonsultti tarkistaa käännöksen Raamatun alkukielistä tekstiä vastaan, jolloin korjataan mahdolliset ongelmat tai puutteet. Tämän jälkeen voidaan käännöksen katsoa olevan valmis.

Lopuksi käännös siirtyy kirkkojen käsiteltäväksi ja hyväksytään niissä käyttöön.

PIPLiA.voimasanoja

NJAMWEZINKIELINEN RAAMATUNKÄÄNNÖSHANKE

Tansaniassa on arviolta 1,5 miljoonaa njamwezinkielistä puhujaa. Väestö asuu maan keskilännessä, Taboran läänin Mbozin piirikunnassa Victoria- ja Rukwa-järvien välisellä alueella.

Njamwezit ovat uskonnoltaan kristittyjä, muslimeja tai luonnonuskonnon harjoittajia. Perinteisten uskontojen tapoja on osin sekoittunut niin kristinuskoon kuin islamiinkin.

Lukutaitoisuuden aste njamwezinpuhujien parissa vaihtelee ollen keskimäärin 59 %. Yleensä nuoret ovat lukutaitoisempia kuin vanhempi väki, miehet enemmän kuin naiset.

Luettavaa materiaalia ja kirjoja njamwezin kielellä ei ole paljon saatavissa vuonna 1951 julkaistua Uutta testamenttia ja vuonna 1961 julkaistua katekismusta lukuun ottamatta. Njamwezi on kuitenkin elinvoimainen ja laajasti käytetty kieli.

Tavoite: Tavoitteena on kääntää ensimmäinen njamwezinkielinen koko Raamattu. Vanhan testamentin käännöstyö on kokonaan uusi, Uuden testamentin osalta tehdään tarkistuskäännös.

Uusi raamatunkäännös tulee palvelemaan kaikkia kirkkoja. Kirkkojen johtajat toivovat käännöksen palvelevan kirkkojen kasvua ja kristinuskon syvempää ymmärrystä. Tavoitteena on julkaista njamwezinkielinen Raamattu vuoteen 2030 mennessä.

Hankkeen eteneminen: Vedostaminen (yllä mainittu vaihe 1) ja tarkistaminen (vaiheet 2–3) ovat jatkuneet. Käännöstyön asiantuntija Chris Pekka Wilde on työskennellyt kääntäjien kanssa (vaihe 4) niin etänä kuin paikan päällä.

Käännöstekstien tilanne vuoden 2025 lopussa oli seuraavanlainen:

Vaihe 1: Psalmit, Saarnaaja, Laulujen laulu, Daniel, Hoosea, Joel, Aamos, Obadja, Miika, Nahum, Habakuk, Sefanja, Haggai, Sakarja ja Malakia (valmiit); Jesaja, Jeremia ja Hesekiel (kesken)

Vaihe 2: Psalmit (kesken)

Vaihe 3: Esra ja Nehemia (valmiit)

Vaihe 4: 1. Mooses, 2. Mooses, 3. Mooses, 4. Mooses, 5. Mooses, Joosua, Tuomarit, Ruut, 1.–2. Samuel, 1.–2. Kuninkaat, 1.–2. Aikakirja, Ester ja Joona (valmiit)

PIPLiA.voimasanoja

Vaikutukset: Paikalliset kirkot ja yksityiset kristityt ovat odottavalla mielellä. Vuonna 2023 seurakuntien piispat toivoivat, että Psalmit käännettäisiin mahdollisimman pian, koska nämä ovat osa liturgiaa ja täten säännöllisesti njamwezinkielen puhujien ulottuvilla. Vuoden 2025 aikana Psalmit on vedostettu loppuun ja alettu tarkistaa. Tarkoitus on saada Psalmit tarkistettua loppuun vuoden 2026 aikana sekä julkaistu koevedoksena. Kääntäjä ja pastori **George Luvula** kertoo:

“Ihmiset odottavat, että työmme valmistuisi pian. Raamatun lukeminen omalla kielellä tulee inspiroimaan ihmisiä ja vahvistamaan heidän uskoaan.”

George Luvula kertoo äidinkielen käännöksen merkityksestä näin:

”En sano, etteikö olisi hyvä kuulla Jumalan Sanaa myös jollakin toisella kielellä. Mutta kun sen saa kuulla omalla äidinkielellään se kuulostaa niin hyvältä!”

ASUNKIELINEN RAAMATUNKÄÄNNÖSHANKE

Asun puhujia on noin 530 000. Asuväestö asuu Pohjois-Tansaniassa Kilimanjaron läänin Mwanan ja Samen piirikunnissa.

Asut ovat uskonnoltaan kristittyjä, muslimeja tai luonnonuskonnon harjoittajia. Perinteisten uskontojen tapoja on osin sekoittunut kristinuskoon kuin islamiinkin.

Lukutaitoisuuden aste asunpuhujien parissa vaihtelee ollen keskimäärin 92 %. Yleensä nuoret ovat lukutaitoisempia kuin vanhempi väki, miehet enemmän kuin naiset.

Tavoite: Tavoitteena on kääntää ensimmäinen asunkielinen koko Raamattu. Asunkielinen Uusi testamentti valmistui vuonna 1954 ja siitä on otettu uusintapainokset 1967 ja 1972. Tämä Uuden testamentin tekstin osalta tehdään tarkistuskäännös. Vanhan testamentin käännöstyö on kokonaan uusi.

Uusi raamatunkäännös tulee palvelemaan ennen kaikkea luterilaista, katolista ja adventtikirkkoa sekä joukko pienempiä seurakuntia. Kirkkojen johtajat toivovat käännöksen palvelevan kirkkojen kasvua ja kristinuskon syvempää ymmärrystä. Tavoitteena on julkaista asunkielinen Raamattu vuoteen 2030 mennessä.

Hankkeen eteneminen: Vedostaminen (yllä mainittu vaihe I) ja tarkistaminen (vaiheet 2–3) ovat jatkuneet. Käännöstyön asiantuntija Chris

PIPLiA.voimasanoja

Pekka Wilde on työskennellyt kääntäjien kanssa (vaihe 4) niin etänä kuin paikan päällä.

Käännöstekstien tilanne vuoden 2025 lopussa oli seuraavanlainen:

Vaihe 1: Psalmit, Laulujen laulu, Miika, Nahum (kesken)

Vaihe 2: 3. Mooses, Daniel

Vaihe 3:

Vaihe 4: 1. Mooses, 2. Mooses, 4. Mooses, 5. Mooses, Joosua, Tuomarit, Ruut, 1.–2. Samuel, 1.–2. Kuninkaat, 1.–2. Aikakirja, Esra, Nehemia, Ester ja Joona (valmiit)

Vaikutukset: Kirkkojen johtajat ovat toivoneet jo kauan ajanmukaista asun kielistä raamatunkäännöstä. Pohjois-Tansaniassa käytetään laajasti myös valtakieltä swahilia, mutta kirkkoissa sen rinnalla käytetään asua. Kaikki eivät ymmärrä swahilia riittävästi, jotta Raamatun sanoma ja merkitykset avautuisivat sillä.

Kääntäjä ja pastori **Imani Mgonja** kertoo: “Kääntäessäni ja lukiessani Raamattua omalla kielelläni olen nähnyt suuren muutoksen: olen alkanut osata ja ymmärtää omaa kieltäni ihan eri tavalla kuin aikaisemmin. Tuntemani ihmisetkin pitävät siitä, että käyttämme omaa kieltämme keskenämme. Oma kieleemme käyttäminen auttaa meitä myös uskonelämässämme.”

FIPANKIELINEN RAAMATUNKÄÄNNÖSHANKE

Tansaniassa fipan kieltä puhuu noin 700 000 ihmistä. Kansanryhmä asuu Etelä-Tansaniassa Rukwan läänin Sumbawangan ja Nkasin piirikunnissa, jotka sijaitsevat Tanganjika ja Rukwa-järvien välisellä alueella.

Fipat ovat uskonnoltaan kristittyjä, muslimeja tai luonnonuskonnon harjoittajia.

Lukutaitoisuuden aste fipanpuhujien parissa vaihtelee ollen keskimäärin 70 %. Yleensä nuoret ovat lukutaitoisempia kuin vanhempi väki, miehet enemmän kuin naiset.

Tavoite: Tavoitteena on kääntää ensimmäinen fipankielinen koko Raamattu. Vuonna 1988 julkaistun Uuden testamentin teksti korjataan uuteen julkaisuun. Vanhan testamentin käännöstyö on kokonaan uusi. Tämän lisäksi käännetään myös katolisen kirkon hyväksymät deuterokanoniset kirjat.

Uusi raamatunkäännös tulee palvelemaan ennen kaikkea roomalaiskatolista, herrnhutilaista ja luterilaista kirkkoa sekä joukko pienempiä seurakuntia. Kirkkojen johtajat toivovat käännöksen palvelevan kirkkojen kasvua ja

PIPLiA.voimasanoja

kristinuskon syvempää ymmärrystä. Tavoitteena on julkaista fipankielinen Raamattu vuoteen 2034 mennessä.

Hankkeen eteneminen: Vuonna 2020 hanketta valmisteltiin kirkkojen ja kyläyhteisöjen johtajien tapaamisella. Käännöstyö alkoi varsinaisesti vuoden 2022 alusta. Käännöstyön asiantuntija Chris Pekka Wilde on työskennellyt kääntäjien kanssa (vaihe 4) niin etänä kuin paikan päällä.

Käännöstekstien tilanne vuoden 2025 lopussa oli seuraavanlainen:

Vaihe 1: 1. Mooses, 2. Mooses, 4. Mooses (valmiit)

Vaihe 2: 5. Mooses (kesken)

Vaihe 3: Nehemia, Ester ja Danielin kreikankieliset lisäykset (valmiit)

Vaihe 4: Joosua, Tuomarit, Ruut, 1.–2. Samuel, 1.–2. Kuninkaat, 1.–2. Aikakirja, Esra, Joona ja Esterin kreikankieliset lisäykset (valmiit)

Vaikutukset: Milanzin katolisessa seurakunnassa käyvä **Magdalena Kalima** kertoo fipan kielen merkityksestä näin:

”Fipan kieli on minulle tärkeä. Olenhan syntynyt täällä ja oppinut sen lapsena vanhemmiltani. On tärkeä, että myös Raamattu on fipaksi, etteivät nuoret unohda kieltämme. Ja täytyy myös huomioida vanhempia fipan kieltä puhuvia ihmisiä, jotka eivät osaa muita kieliä!”

NJIHANKIELINEN RAAMATUNKÄÄNNÖSHANKE

Tansaniassa njihan kieltä puhuu noin 280 000 ihmistä. Njiha-väestö asuu Etelä-Tansaniassa Mbeyan läänin Mbozin piirikunnassa Rukwa-järven kaakkoispuolella.

Njihat ovat uskonnoltaan kristittyjä, muslimeja tai luonnonuskonnon harjoittajia.

Lukutaitoisuuden aste njihan puhujien parissa vaihtelee ollen keskimäärin 81 %. Yleensä nuoret ovat lukutaitoisempia kuin vanhempi väki, miehet enemmän kuin naiset.

Tavoite: Tavoitteena on kääntää ensimmäinen njihankielinen koko Raamattu. Njihankielinen Uusi testamentti valmistui vuonna 1965. Tämä Uuden testamentin teksti ajanmukaistetaan uuteen julkaisuun. Vanhan testamentin käännöstyö on kokonaan uusi.

Uusi raamatunkäännös tulee palvelemaan ennen kaikkea herrnhutilaista, roomalaiskatolista, luterilaista kirkkoa, helluntaiseurakuntia sekä joukko

PIPLiA.voimasanoja

pienempiä seurakuntia. Kirkkojen johtajat toivovat käännöksen palvelevan kirkkojen kasvua ja kristinuskon syvempää ymmärrystä. Tavoitteena on julkaista njihankielinen Raamattu vuoteen 2032 mennessä.

Hankkeen eteneminen: Vuonna 2020 hanketta valmisteltiin kirkkojen ja kyläyhteisöjen johtajien tapaamisella. Käännöstyö alkoi varsinaisesti vuoden 2022 alusta. Käännöstyön asiantuntija Chris Pekka Wilde on työskennellyt kääntäjien kanssa (vaihe 4) niin etänä kuin paikan päällä.

Käännöstekstien tilanne vuoden 2025 lopussa oli seuraavanlainen:

Vaihe 1: 2. Mooses, 4. Mooses, 5. Mooses ja Ester (valmiit)

Vaihe 2:

Vaihe 3: 1. Mooses, Esra, Nehemia ja Ester (valmiit)

Vaihe 4: Joosua, Tuomarit, Ruut, 1.-2. Samuel, 1.-2. Kuninkaat, 1.-2. Aikakirja ja Joona (valmiit)

Vaikutukset: Kääntäjä ja pastori **Justus Sinkonde** kertoo kielensä merkityksestä seuraavasti:

”Toivon ja uskon, että käännös tulee olemaan siunauksena monille. Asun itse kolmen maan raja-alueella. On paljon ihmisiä, jotka tulevat iloitsemaan tästä käännöksestä kotimaani Tansanian lisäksi myös Malawissa ja Sambiassa.”